

Boulembou, tota una amistat

De les hortes de Salt a les hortes de Boulembou

En el teatre de Shakespeare hi ha un personatge que diu: «Guarda el teu amic amb la clau de la teva pròpia vida». Sota aquesta il·lustració presentarem el significat de Boulembou contemplat des de Salt.

JORDI DALMAU > TEXT

AMICS DE BOULEMBOU > FOTOS

Hi ha començaments que no poden ser més senzills i transparents. Era l'any 2006 quan Kande Cissokho, un senegalès que viu a Salt i treballa en unes hortes, va demanar uns dies de festa a la feina amb motiu del seu casament al seu país, al poble de Boulembou. Un detall molt cordial per al seu empresari i esposa: els convidava a casament.

Un destí turístic?

Ells, Josep Berga i Mercè Camprubí, es varen engrescar i en parlaren a uns amics, amb els quals ja solien sortir. Senegal va ser un objectiu molt ben acceptat. Eren vuit persones. L'arribada del grup a Boulembou va ser memorable perquè se'ls va rebre amb tots els honors i mostres d'excel·lent amistat. Casament i ritual, a Boulembou, duren tres dies, temps per fixar-se bé en l'entorn. Una vegada retornats a Salt, els Berga-Camprubí i amics varen tenir ocasió de pensar en les mancances que havien viscut a Bou-

lembou i varen acordar de fer «alguna cosa»: no arxivar aquells dies viscuts que, en principi, havien d'haver estat només turístics. Ara Josep Berga diu que, «a l'Àfrica, o no hi tornes mai més o hi quedes atrapat». El novembre del 2006 es constitueix a Salt l'associació «Amics de Boulembou», com a ONG per al desenvolupament integral. Josep Berga n'és el president.

Ara Josep Berga diu que «a l'Àfrica, o no hi tornes mai més o hi quedes atrapat»

>> Tot i la precarietat del transport, Senegal és el segon país del món en producció de cacauet.

Un lloc a la geografia

Boulembou, de 1.500 habitants, és a la regió de Tambacounda, al Senegal. Són cinc hores d'avió –Barcelona-Lisboa-Dakar– i set hores més en cotxe (500 km) per carreteres en mal estat. Boulembou és rural, profundament. Aquí es troba l'ètnia sarahule, però els pobles del costat són mandinga. L'idi-

>> Semblaria una dansa festiva, però és realment la feina quotidiana i dura de moldre el mill.

oma oficial és el francès, però utilitzen dues llengües més –de les quals no hi ha descripcions gramaticals–, i a les mesquites, l'àrab. La gent del poble, fatalista, ho deixaria tot a les mans del destí, i així es fa difícil el progrés. Mercè Vidal, secretària d'Amics de Boulembou, explica que la promoció oferta ha de ser molt serena i reflexionada. Han d'aprendre i progressar, però fent-ho a la seva manera, amb la seva naturalitat. «No hem de perdre de vista el més profund dels respectes. Tot ha de ser pactat i desitjat per ells», resumeix. Hi ha una imatge ben simbòlica: molta gent porta el seu etern tràmec en una mà, i a l'altra un flamant mòbil d'última fornada. I a les cases no tenen electricitat.

Projectes i realitats

El primer propòsit cooperant és un hort. Treballen el projecte durant dos anys, amb la col·laboració de Geòlegs del Món, el presenten a l'Agència Catalana de Cooperació i Desenvolupament, i reben l'aprovació i una ajuda. Primer, la construcció d'un pou a 100

metres de profunditat i un dipòsit de 50.000 litres elevat a 15 metres, que resol problemes sanitaris perquè els pous solien estar contaminats. Ve una imprescindible xarxa d'aigua potable amb deu fonts públiques repartides pel poble i un abeurador per al bestiar. L'associació s'amplia amb nadius i residents en aquell poblet. Aquests aporten voluntàriament la mà d'obra necessària. Una anècdota ben sucosa: a Boulembou no coneixien el conreu del meló, i ara amb bones llavors d'aquí ja n'obtenen excel·lents collites. Ja són uns quants els projectes desenvolupats a Boulembou: aigua, galliner, horta, transport, molins, escola i centre

Hi ha una imatge ben simbòlica: molta gent porta el seu etern tràmec en una mà, i a l'altra un flamant mòbil d'última fornada

>> Tenir aigua potable és el primer dels projectes realitzats.

de salut. Hi ha el propòsit de generar algun benefici econòmic, i concedir un sou a les persones que hi treballen. Part del benefici és per als projectes de l'escola i el centre de salut, que necessiten molta atenció. L'escola acull 260 nens. Abans d'aquesta amistat saltenca amb Boulembou no hi havia pas

Un altre ram de preguntes

De Miquel Martí i Pol i Lluís Llach tenim aquella cançó que diu: «Et deixo un pont de mar blava, et deixo un ram de preguntes». Paisatge lluminós, però amb una interpel·lació, que es pot estendre als immigrants.

Kande Cissokho és originari de Mali, va a Senegal, emigra a França, ve cap a Catalunya, arriba a Salt i troba feina a unes hortes. Pertany a Amics de Boulembou, associació de la qual és vicepresident. Bala Bande és fill de Boulembou, decideix emigrar, té una germana a Salt i ell es proposa el mateix destí. De Boulembou va a Mauritània i s'allista a una travessia marítima en pastera. Paga 1.000 euros. Al grup, de 30 persones, els tenen amagats una setmana al desert esperant l'oportunitat. Pugen a la pastera a Layoun i els exigeixen portar només banyador i abandonar tota la resta. Surten a les 12 de la nit i arriben a Canàries a la una del migdia. L'embarcació va absolutament atapeïda: 30 persones sense possibilitat d'un mínim moviment. Els viatgers entre els quals hi ha Bala Bande arriben a Canàries, són detinguts per la policia espanyola i retinguts 20 dies. Després, en avió, són traslladats a Múrcia. De fet, són abandonats al carrer. Bala Bande, abans de sortir de casa, s'havia cosit 60 euros amagats al banyador. Amb aquests diners va poder arribar a Barcelona. Bala Bande viu i treballa a Salt.

Amb aquests testimonis podem continuar les preguntes fins a fer-ne un ram, amb espines incloses, sobre migracions, crueltats, reflexions. Tornant als poetes, «que ens uneixi en el goig de viure des del temps que hem conquerit fins al futur

>> Recorregut de Bala Bande des de Boulembou fins a Salt.

tanta matrícula: els nens no disposaven de material escolar i les famílies enviaven a l'escola només una criatura, màxim dues. Ara, Amics de Boulembou hi posa el material escolar, i l'Estat paga els mestres. La revisió dels serveis implica desplaçaments periòdics a Boulembou. Algú hi ha viatjat 14 vegades. Dinka, la Casa de l'Aigua, és una construcció feta per la mateixa associació per a diferents usos. Té sis habitacions que poden ocupar els cooperants quan hi van, o petits grups de turisme. L'any 2012 varen anar-hi tres grups organitzats des d'aquí. La casa té tots els serveis, aigua i electricitat.

El centre de salut, la Santé –construït fa més de 20 anys per cooperants del Japó–, era buit de contingut sanitari, i no tenia ni aigua ni electricitat. Els Amics de Boulembou varen incorporar la doctora Clara Michaut, metgessa de Salt, al projecte d'un pla estratègic de la sanitat. Era el 2010. La doctora explica que el seu voluntariat li va requerir un temps de preparació, d'estudi del sistema sanitari senegalès, idear una certa cobertura sanitària i tenir en compte les malalties pròpies de la regió. Es va reforçar la presència de l'«agent local de salut», un infermer que visitava un cop al mes. Actualment els agents co-

>> *La matrícula de l'escola ha augmentat fins a 260 alumnes.*

breixen un bon horari i perceben un sou. El centre de salut ha duplicat el seu espai, i disposa de tots els serveis. L'Estat senegalès hi manté un agent de salut i el poble hi aporta dues llevadores, que tenen molta feina perquè les noies ja es casen a quinze o setze anys, i solen tenir família nombrosa. La doctora Clara Michaut, en un dels seus retorns a Boulembou, va anar acompanyada d'un grup de cinc metges catalans. Ara ella pensa en un nou projecte per a un poble veí, Macacoulibatang, que té un hospital obert fa mig any. El projecte seria una col·laboració amb l'únic metge que hi treballa.

A Boulembou va anar-hi a exercir un voluntariat una metgessa de Girona, Anna Baulida, durant unes setmanes del 2013. Explica la complicada realitat sociosanitària, tan diferent de la nostra. El mapa ja fa un cert respecte: en una zona extensa com totes les comarques de Girona i de Barcelona juntes només hi ha un hospital, un metge i un equip de sanitaris. Un terçet de malalties pot ser fatal: malària, diarrea i tuberculosi. La doctora em cita Nelson Mandela: «La pitjor pobresa dels pobles és

>> *El centre de salut. Alguns metges de les comarques gironines hi vénen a exercir un voluntariat.*

la manca d'educació». Li pregunto si tornarà a Boulembou i contesta: «Etic convençuda que sí, però cal planificar més. Fa rumiar molt el seguiment que necessitaria cadascun dels diagnòstics realitzats». Aquesta vegada la doctora hi va anar acompanyada de Margarida Palomeres, que és mestra, i allà va exercir un voluntariat tot terreny en ensenyament, assistència social, revisió dels projectes i infermeria.

Euros i francs CFA

Moneda europea i moneda senegalesa fan viure els projectes de Boulembou. Ara no parlarem de balances. Però cal saber que del centenar de socis afiliats a Amics de Boulembou alguns són senegalesos, residents aquí o allà, que es van convenent que la cooperació ha de ser dels dos costats o no serà efectiva. Quan la cooperació funciona a banda i ban-

Del centenar de socis afiliats a «Amics de Boulembou», alguns són senegalesos, residents aquí o allà, que es van convenent que la cooperació ha de ser dels dos costats

da, els beneficiaris s'hi senten actius i els projectes prenen fermesa. És el cas de l'Escudella Solidària, una vertadera celebració de la vida, iniciada el 2007, tot compartint un bon àpat d'escudella i carn d'olla, passant per l'adquisició d'un tiquet recaptatori. L'última Escudella Solidària va aplegar 240 persones, amb la col·laboració generosa de cuineres i restaurants de Salt i particulars. Aquella festa és una font de finançament d'Amics de Boulembou.

A les primeres onades migratòries la sort i la vida els van anar bé o bastant bé. El somni d'Europa se'ls complia. Ara, que tot trontolla, no poden entendre que Europa pugui defraudar. I els qui s'ho passen malament no ho expliquen als seus germans d'allà, que volien venir. Els emigrants que varen arribar aquí eren uns representants de la seva família, investits, designats, per la seva joventut, energia o capacitat. Ara, aquestes persones no desenganyen els seus estimats. Exerceixen la fortalesa. Tota una reflexió per continuar compartint les claus de l'amistat.

Jordi Dalmau és escriptor.